

TOIMETAMATA EELVERSIOON

Juurdepääs: üldine
27. august 2010

Originaal: inglisekeelne

Rassilise diskrimineerimise kõrvaldamise komitee

Seitsmekümne seitsmes istungjärk

2. –27. augustil 2010

Konventsiooni 9. artikli alusel esitatud osalisriikide aruannete arutelu**Rassilise diskrimineerimise kõrvaldamise komitee lõppjärelused****Eesti**

1. Komitee arutas 19. ja 20. augustil 2010 peetud 2038. ja 2039. istungil (vt CERD/C/SR/2038 ja CERD/C/SR/2039) Eesti 9. ja 10. perioodilist aruannet (CERD/C/EST/8-9), mis esitati ühtse dokumendina, ja võttis 26. augustil 2010 peetud 2047. istungil (CERD/C/SR/2047) vastu järgmised lõppjärelused.

A. Sissejuhatus

2. Komitee tervitab osalisriigi aruannet, mis koostati kooskõlas komitee aruandlusjuhistega, kirjalikke märkusi teemade loetelu kohta ja delegatsiooni suulisi vastuseid komitee tõstatatud küsimustele. Komitee tervitab ka osavõtva riigi ajakohasust ja regulaarsust perioodiliste aruannete esitamisel. Ühtlasi hindab komitee kestva konstruktiivset dialoogi osalisriigiga.

3. Komitee tunnustab kodanikuühiskonna organisatsioonide kaasatust aruande koostamisse ja aruandes toodud viiteid nende organisatsioonide tehtud märkustele.

B. Positiivsed aspektid

4. Komitee tervitab osalisriigi poolt ülevaatlikult kirjeldatud visiooni Eesti ühiskonnast, kus „kõigil saab olema võimalus eneseteostuseks, kõik tunnevad end kindlalt ja võtavad osa ühiskonna majanduslikust, sotsiaalsest, poliitilisest ja kultuurilisest elust,“ samuti sellel eesmärgil tehtud pingutusi.

5. Komitee tervitab mitmete dialoogi- ja konsultatsioonivahendite, kaasa arvatud Kultuuriministeeriumi alla asutatud Etniliste Rahvusvähemuste Nõukogu ja Rahvuste Ümarlaura loomist vähemusgruppidega suhtlemiseks.

6. Komitee tunnustab võrdse kohtlemise seaduse kehtestamist ja suhtub huviga osalisriigi kavatsusse laiendada nimetatud seaduses keelatud diskrimineerimise aluseid, et need hõlmaksid ka keelt ja kodakondsust.
7. Komitee kiidab heaks kultuurilise mitmekesisuse tunnustamise osalisriigi hariduses, kaasa arvatud rahvusvähemuste kultuuri puudutavate ainete kaasamise riiklikesse põhikooli- ja gümnaasiumiprogrammidesse. Komitee on rahul, et rahvusvähemustel on võimalus oma emakeelt õppida.
8. Komitee kiidab heaks keeelseaduse paranduse (§ 23), mis jõustus märtsis 2007, millega sätestatakse võõrkeele või konkreetse piirkondliku keelevormi kasutus esialgse eestikeelse tekstiga avalikel siltidel, viitadel, teadaannetel, kuulutustel ja reklaamidel.
9. Komitee kiidab heaks, et osalisriik on tunnustanud komitee pädevust üksikisikutelt või isikute gruppidele saadud teateid vastu võtta ja neid arutada vastavalt konventsiooni 14. artiklile. Komitee märgib huviga ka osalisriigi väljendatud kavatsust ratifitseerida ÜRO peamised inimõiguste-alased lepingud, mille pooleks osalisriik veel ei ole.

C. Murettekitavad valdkonnad ja soovitused

10. Tunnistades huviga õiguskantsleri ja võrdse kohtlemise voliniku tööd, kahetseb komitee, et osalisriigis puudub riiklik inimõiguste institutsioon, mis oleks täielikus kooskõlas Pariisi põhimõtete (Peaassamblee resolutsioon 48/134) (konventsiooni 2. artikli 1. lõige).

Komitee rõhutab Pariisi põhimõtetele vastava sõltumatu riikliku inimõiguste institutsiooni olulisust ja soovib osalisriigil koostöös kodanikuühiskonnaga jätkata vastava institutsiooni välja töötamisel kõigi võimalike valikute kaalumist, kaasa arvatud õiguskantsleri ja võrdse kohtlemise voliniku ülesannete muutmist ning nende volituste laiendamist, et nad vastaksid Pariisi põhimõtetele, ning võiksid astuda samme Riiklike Inimõiguste Edendamise ja Kaitsmise Institutsioonide Rahvusvahelise Koostööstuskomitee (ICC) akrediteeringu saamiseks.

11. Komitee märgib, et karistusseadustiku 151. artiklis piirdatakse vaenutegevuse ohutamise sätestamisel tegudega, millel on rasked tagajärjed. Komitee märgib ka, et osalisriik on väljendanud soovi seda lünka karistusseadustikus täita (konventsiooni 4. artikli punktid (a) ja (b)).

Meenutades ICERD 4. artikli üldist soovitusi nr 15 (1993), tuleb komitee osalisriigile meelde, et õigus teostada arvamus- ja väljendusvabadust kannab endas ka kohustust ja vastutust, ning et rassilisel üleolekul või rassivihal põhinevate ideede levitamise keeld on kooskõlas õigusega arvamus- ja väljendusvabadusele. Seega soovib komitee, et osalisriik:

(a) tagaks, et karistusseadustiku parandus viiks selle kooskõlla ICERD 4. artikliga, muutes rassilistest põhjustest motiveeritud vaenu ohutamise seadusega karistatavaks rikkumiseks; ja

(b) keelustaks rassistlikud organisatsioonid.

Komitee palub osalisriigil ratifitseerida ka küberkuritegevuse konventsiooni lisaprotokoll arvutisüsteemide kaudu toime pandud rassistlike või ksenofoobsete tegude kuritegelikuks tunnustamise kohta (CETS nr 189).

12. Komitee märgib murega, et rassilistest põhjustest johtuvat motiveeritust ei loeta kuritegudes üldiselt raskendavaks asjaoluks. Komitee märgib ära ka osalisriigi kavatsusele kehtestada rassiline motiiv raskendava asjaoluna Eesti kriminaalõiguses (konventsiooni 4. ja 6. artikkel).

Komitee soovib osalisriigil lisada karistusseadustiku ülevaatamisel erisäte, mis tagaks, et etnilise, rassilise või usulise viha motiivi arvestatakse kriminaalmenetluses raskendava asjaoluna, viies seeläbi ellu väljendatud head kavatsused.

13. Tunnustades Eesti integratsioonistrateegia nägemust, on komitee siiski mures, et rõhuasetus eesti keelele strateegia eesmärkides ja rakendamises võib töötada vastu strateegia üldesmärgile, tekitades pahameelt nende seas, kes end diskrimineerituna tunnevad, eriti karistuslike elementide tõttu keelerežiimis (konventsiooni 5. artikkel).

Komitee peab keele ülemäärast rõhutamist ja karistavaid elemente integratsioonistrateegias tarbetuteks, pidades silmas eesti ehk riigikeelt kõnelevate isikute kasvavat arvu. Selles osas soovib komitee, et osalisriik:

(a) läheneks riigikeele edendamisele mitte-karistavalt ja vaataks üle Keeleinspektsiooni rolli ning 2008. aasta määruse eesti keele valdamise nõuete kohta. Komitee soovib osalisriigil tungivalt tagada piisavad ressursid tasuta keelekursuste võimaldamiseks;

(b) lihtsustada naturalisatsiooni keelenõudeid, eriti eakate ja osalisriigis sündinud isikute suhtes; ning

(c) kaaluda avalike teenuste pakkumisel kakskeelset lähenemist, eriti arvestades, et osalisriigi seadustega on avalike hüvede ja teenuste kasutamises diskrimineerimine keelatud. Komitee kutsub osalisriiki üle vaatama ka oma seadusandlust, millega rahvusvähemuse keele kasutamist avalikes teenustes lubatakse üksnes maakondades, kus rahvusvähemused moodustavad poole elanikkonnast.

14. Komitee märgib murega, et rahvusvähemused osalevad vähe poliitilises elus ja on Riigikogus piiratud esindatud. (konventsiooni 5. artikli punkt (c)).

Arvestades asjaolu, et Eesti integratsioonistrateegia eesmärgiks on rahvusvähemuste poliitiline ja ühiskondlik integratsioon, soovib komitee, et osalisriik kahekordistaks oma püüded, et tagada rahvusvähemuste suurem osalus avalikus elus, kaasa arvatud Riigikogus, ning astuks samme rahvusvähemuste osaluse tagamiseks kõigil administratiivsetel tasanditel.

15. Tervitades küll osalisriigi eesmärki vähendada määramata kodakondsusega isikute arvu ja tema samme rahvusvähemustesse kuuluvate pikaajaliste elanike naturalisatsiooni soodustamiseks, tekitab komiteele endiselt muret määramata kodakondsusega isikute püsivalt kõrge arv ja taotlejate negatiivne suhtumine naturalisatsiooniprotsessi (konventsiooni 5 artikli punkt (d)).

Komitee kordab oma varasemat soovitusi, paludes osalisriigil vähendada määramata kodakondsusega isikute arvu. Komitee palub osalisriigil uurida lähemalt põhjuseid, miks potentsiaalsed taotlejad ei soovi naturalisatsiooniprotsessis osaleda, et seeläbi olukorda parandada. Komitee kordab oma üleskutset ratifitseerida kodakondsusetuse vähendamise konventsioon ja kodakondsuseta isikute staatuse konventsioon.

16. Komitee märgib ära osalisriigi esitatud teabe hariduse ja tööhõive kohta rahvusvähemuste seas, ent avaldab kahetsust, et saadud andmed ei võimalda [kõigi etniliste gruppide ja eriti] sotsiaalselt kaitsetute gruppide olukorda osalisriigis põhjalikult mõista ega hinnata (konventsiooni 5. artikli punkt (e)).

Komitee soovib osalisriigil tagada, et 2011. aasta rahvaloenduse ajal kogutaks andmeid kõigi etniliste gruppide, eriti sotsiaalselt kaitsetute gruppide sotsiaalmajandusliku olukorra kohta vabatahtliku eneseidentifitseerimise alusel, austades igati loendatavate privaatsust ja anonüümsust. Vastavalt oma üldisele

soovitusele nr 8 (1990), mis puudutab konventsiooni 1. artikli tõlgendamist ja rakendamist, ja parandatud aruandmisjuhiste lõigetele 10 kuni 12 (CERD/C/2007/1), palub komitee, et osalisriik esitaks oma järgmises perioodilises aruandes ka andmed, mis on jagatud etniliste gruppide, rahvuste ja kõnelevate keelte lõikes, et nimetatud gruppide olukorda oleks võimalik hinnata konventsiooni 1. artikli tähenduses.

17. Tervitades romide heaks rakendatud mitmesuguseid meetmeid ja algatusi osalisriigis, avaldab komitee kahetsust ebapiisava teabe üle nende algatuste efektiivsuse ja romide üldise olukorra kohta osalisriigis. Komitee märgib murega ka diskrimineerimist, mida romi lapsed väidetavalt kogevad juurdepääsul kvaliteetsele haridusele (konventsiooni 2. ja 5. artikkel).

Meenutades oma üldist soovitus nr 27 (2000) romide diskrimineerimise osas, palub komitee osalisriigil viia läbi uurimus, et hinnata romide kogukonna tegelikku olukorda oma territooriumil, ning julgustab osalisriiki osalema algatustes, mille eesmärgiks on leida riiklikke ja piirkondlikke lahendusi romidest elanikkonna üldisele kõrvalejäetusele. Komitee soovitab osalisriigil teha lõpp romi laste segregerimisele haridusvaldkonnas, ja seda ennetada.

18. Komitee on mures, et kohtutele ja muudele pädevatele asutustele ei ole aruandeperioodil peaaegu üldse esitatud kaebusi rassilise diskrimineerimise kohta, samas kui märkimisväärne protsent isikuid väitis oma igapäevases elus kogevat diskrimineerimist etnilise päritolu tõttu. Komitee märgib ühtlasi, et tundub, et konventsioonile on viidatud üksnes kohtuasjades, mis on seotud pensioni võimaldamisega sõjaveteranidele (konventsiooni 6. artikkel).

Arvestades, et ükski riik ei ole rassilisest diskrimineerimisest vaba, soovitab komitee, et osalisriik tõendaks, et selline väike kaebuste arv ei ole tingitud ohvrite ebapiisavast teadlikkusest oma õiguste kohta, kartusest surveabinõude ees, piiratud juurdepääsust võimalikele mehhanismidele, usalduse puudumisest politsei ja õigusvõimude vastu ega võimude ebapiisavast tähelepanust või tundlikkusest rassilise diskrimineerimise suhtes.

Tuletades meelde oma üldist soovitus nr 31 (2005) rassilise diskrimineerimise kohta kriminaalõigussüsteemi korraldamisel ja toimimisel, soovitab komitee osalisriigil vaadata üle ohvritele kättesaadavad vahendid õiguskaitse taotlemiseks, et veenduda nende tõhususes. Selles osas julgustab komitee osalisriiki kaaluma ka kokkuleppementeluse laiendamist rassilise diskrimineerimise juhtumitele, kui see on kohane. Ühtlasi soovitab komitee osalisriigil jätkata avalikkuse teadlikkuse tõstmist konventsioonist ja rassilise diskrimineerimise alastest karistusseadustiku sätetest.

Komitee palub osalisriigil järgmises aruandes esitada ajakohane teave kaebustest rassilise diskrimineerimise juhtumite ja vastavate otsuste kohta, mis langetati karistus-, tsiviil- või halduskohtu menetluse tulemusel või riigi inimõiguste institutsiooni poolt, kaasa arvatud kompensatsiooni ja muude hüvituste kohta, mida ohvritele võimaldati.

19. Kiites ühest küljest osalisriigi vastust rassismipuhangule pärast pronkssõduri kriisi, politsei järelevalve intensiivistamist ja rahva harimist, on komitee siiski mures jätkuva varjatud vaenu pärast etniliste eestlaste ja etniliste venelaste vahel. Komitee on mures ka vähese kokkupuute pärast etniliste eestlaste ja mitte-eestlaste vahel (konventsiooni 5. artikli punkt (b) ja 7. artikkel).

Komitee soovitab osalisriigil olla püsivalt valvas rassistlike tegude suhtes ning jätkata tegevust eelarvamuste ennetamisel, nende vastu võitlemisel ning mõistmise ja sallivuse edendamisel kõigis eluvaldkondades, pöörates erilist tähelepanu noortele ja meediale. Komitee suhtub huviga Eesti Mälu Instituudi loomisse, mille ülesandeks on

koostada põhjalik ja objektiivne aruanne inimõiguste olukorrast perioodil 1944-1991, ning julgustab osalisriiki:

(a) laiendama Instituudi mandaati, et see hõlmaks samu perioode kui need, mida uurib Inimsusevastaste Kuritegude Uurimise Eesti Rahvusvaheline Komisjon;

(b) kaasama Instituudi töösse erinevate seisukohtadega eksperte erinevatest valdkondadest ja ühiskonnasektoritest, et sobitada vaatenurki ja tagada järelduste piisav autoriteetus; ning

(c) tuginema selles algatuses Inimsusevastaste Kuritegude Uurimise Eesti Rahvusvaheline Komisjoni tööst saadud õppetundidele.

20. Komitee julgustab osalisriiki olema jätkuvalt tähelepanelik avaliku poliitika kaudse diskrimineeriva mõju suhtes sotsiaalselt haavatavatele gruppidele.

21. Arvestades kõigi inimõiguste jagamatust, julgustab komitee osalisriiki kaaluma liitumist veel ratifitseerimata rahvusvaheliste inimõiguste-alaste kokkulepetega, eriti nende kokkulepetega, mille sätted avaldavad otsest mõju rassilise diskrimineerimisega seonduvale, näiteks võõrtöötajate ja nende pereliikmete õiguste kaitse rahvusvaheline konventsioon (1990). Komitee kustub osalisriiki liituma UNESCO konventsiooniga diskrimineerimise vastu hariduses.

22. Arvestades oma üldist soovitusi nr 33 (2009) Durbani järelkonverentsi meetmete osas, soovib komitee osalisriigil konventsiooni siseriiklikus õiguskorras rakendamisel viia ellu Durbani deklaratsioon ja tegevusprogramm, mis võeti vastu 2001. aasta septembris maailmakonverentsil rassismi, rassilise diskrimineerimise, ksenofoobia ja seotud sallimatuse vastu, võttes arvesse 2009 Genfis peetud Durbani järelkonverentsi lõppdokumenti. Komitee palub, et osalisriik lisaks järgmisesse perioodilisse aruandesse konkreetse teabe tegevusplaanidest ja muudest meetmetest, mida Durbani deklaratsiooni ja tegevusprogrammi täitmisel riiklikul tasandil rakendatakse.

23. Seoses järgmise perioodilise aruande koostamisega soovib komitee osalisriigil jätkata ja laiendada oma dialoogi inimõiguste kaitse valdkonnas tegutsevate kodanikuühiskonna organisatsioonidega, eriti rassilise diskrimineerimise vastu võitlemisel.

24. Komitee soovib osalisriigil ratifitseerida konventsiooni artikli 8 lõike 6 parandused, mis võeti vastu 15. jaanuaril 1992 konventsiooni osalisriikide neljateistkümnendal kohtumisel ja mille Peaassamblee oma resolutsiooniga 47/111 16. detsembril 1992 kinnitas. Seoses sellega tsiteerib komitee Peaassamblee resolutsioone 61/148 ja 63/243, kus Peaassamblee palus osalisriikidel tungivalt kiirendada oma siseriiklike ratifitseerimise protsesse seoses komitee rahastamist puudutava konventsiooniparandusega, ja teavitada Peasekretäri ajakohaselt kirjalikult parandusega liitumisest.

25. Komitee soovib osalisriigil jätkata tava teha komitee tähelepanekud ja aruanded nende esitamise ajal avalikkusele kättesaadavaks ning palub osalisriigil tungivalt leida ressursse nende avaldamiseks kõigis asjakohastes ametlikes ja tavapäraselt kasutatavates keeltes.

26. Arvestades, et osalisriik esitas oma põhidokumendi aastal 2001, õhutab komitee osalisriiki esitama selle uuendatud versiooni, mis vastaks ühistele aruandlusjuhiste rahvusvaheliste inimõiguste-alaste kokkulepet kohta, eriti mis puudutavad põhidokumenti, mis kiideti heaks inimõiguste lepingute organite komiteesisesel viiendal kohtumisel 2006. aasta juunis (HRI/MC/2006/3).

27. Konventsiooni 9. artikli 1. lõike ja selle parandatud kodukorra 65. reegli kohaselt palub komitee osalisriigil esitada andmed komitee 11., 13. ja 17. punktis toodud soovitude rakendamise kohta ühe aasta jooksul pärast käesolevate lõppjärelduste kinnitamist.

28. Komitee soovib osalisriigi tähelepanu juhtida ka soovitude 12, 14, 16, 18 ja 20 erilisele olulisusele ning palub osalisriigil esitada oma järgmises perioodilises aruandes üksikasjalik teave konkreetsetest meetmetest, mida rakendatakse nende soovitude täitmiseks.

29. Komitee soovib osalisriigil esitada oma 10., 11., ja 12. perioodiline aruanne ühtse dokumendina, tähtajaga 14. jaanuar 2013, arvestades CERD-spetsiifilistele dokumentidele kehtestatud juhiseid, mille komitee kinnitas oma seitsmekümne esimesel istungjärgul (CERD/C/2007/1), ja käsitleda kõiki punkte, mis on tõstatatud käesolevates lõppjäreldestes.
